

Haklik Norbert

Rendszert csinálni a provokációból

Spiró György Egyéni javaslatáról

Mostanság, amikor a könyvvásárló közönség egy jelentős hányada politikai alapon válogatja meg olvasmányait, és hajlamos azzal büszkélkedni, mely szerzők műveit *nem* veszi kézbe, Spiró György azon írók közé tartozik, akinek a neve hallatára sokan hajlamosak epehányás- és tűzokádás-közeli állapotba kerülni. Pedig ez nem csupán káros az egészségre, hanem eleve meglehetősen kétes érvényű reakció, lévén, hogy a Spiró-féle “ősbűnt”, ama “dúlt-keblű mélymagyarok”-ról szóló verset emeli akkora jelentőségűvé, hogy azt a szerző összes többi munkája együttvéve sem képes ellensúlyozni. Így hát nem olvasó olvasóink egy része jusz se és büszkén nem olvassa Spirót, míg az ellentábor némely tagjai alighanem az előbb említettek iránti megvetése manifesztációjaként veszi meg és teszi a polcára a könyveit – olvasatlanul porosodni.

Pedig Spirót olvasni érdemes. Nem csupán azért, mert prózaíróként is remek dramaturgiával dolgozik, és mert vérbeli közép-európai alkotó, valamint a lengyel kultúra legavatottabb ismerőinek egyike hazánkban. Spirót olvasni mindezek mellett éppen amiatt érdemes, amiért nem olvasni őt divattá és identitásmanifesztációs lehetőséggé vált – tudniillik hogy mestere a provokációnak. Legújabb, *Egyéni javaslat* című kötete, amely a Jonathan Swift-féle *Szerény javaslat* előképét hangolja újra korunk, valamint egy elképzelt közeljövő Magyarországának viszonyaira, már rögvest az első “humoreszkben” remekül példázza eme képességeit, amely többek között Thomas Alva Edison nevének (“Edi alvó fia Tamás”) etimológiájával, valamint a nyelvtanulás káros voltának bizonyításával vázolja fel egy ötödik osztályos diákoknak szánt országismeret-tankönyv tervezetét, tesztkérdésekkel kiegészítve.

Ehhez a darabhoz hasonlóan a kötetben szereplő szövegek mindegyike nem-irodalmi műfajok formáját követi. Helyet kapott a könyvben fiktív interjú Spiróval, elemző cikk a magyar patkányok Franciaországba és Belgiumba irányuló exportjáról, illetve az uniós hatóságok és az állatvédők erre érkező reakcióiról éppúgy, mint mini-hangjáték egy hajléktalan és az őt vegzáló hatósági személyek közötti párbeszédéről, vagy képzeletbeli jegyzőkönyv egy lakógyűlésről. Ezen szövegek legkiválóbbikái éppen azok, amelyek igyekeznek távolságot tartani az aktuálpolitika toposzaitól, retorikájától, és mindezekről független kor- és körtünetet képesek kiállítani néhány oldalon: *A szomszéd* példá-

ul egyetlen rövid párbeszédben érzékelteti annak a tragikomikumát, amikor egy társadalomban az egyének közötti viszonyrendszer az őszintétlenség, mint általánosan elfogadott és követett norma feltételezésére alapszik.

Az új Spiró-kötetbe szerkesztett szövegek nagy többsége azonban egyéni képviselői javaslatokat imitál, amelyek előszeretettel figurázzák ki a 2010 óta meghonosodott kormányzati kommunikáció fordulatait és témáit. Ez önmagában még Spiró stílusérzékelével megspékelve sem volna képes életben tartani egy teljes kötetet. Ezek a szövegek azonban nem a stílusparódiának köszönhetően működnek – bár annak sem utolsók –, hanem azért, mert írójuk remek érzékkel játssza el azt a szerepet, amikor valaki neofita hévvel, kérlelhetetlen következetességgel, és a politikusi tettekészség paródiájának beillő reformdühvel próbálja meg az általa újtónak vélt logikát alkalmazni a társadalom minden lehetséges területén. Spiró egyéni javaslatainak tematikus merítése a nyugdíjasok évi vizsgájának rendjétől a Nemzeti Színház Magyar Nemzeti Színházzá való átnevezésének tervezetén át a sommás ítékezésnek “emberiességi és hazafias okokból” történő újbóli bevezetésének ötletéig terjed, viszont olyan is akad közöttük, amely a Karanpege fogalmának a köztudatba való bevezetésének módszertanát vázolja fel, hogy – az effajta kommunikációs kampányokban rejlő üzleti lehetőségeket sem hagyva figyelmen kívül – végül eljusson a végkifejletig: “A kampány elején, közepén, végén és utána is mindig hangsúlyozzuk, hogy márpedig Karanpegének lennie kell. Ha a hangerőnk és a hangszínünk megfelelő, a hatás nem marad el: a Karanpegéről fognak beszélni, nem egyébről, és mi tovább űzhetjük mindazt, amit addig.” A törvényalkotási árukapcsolás gyakorlatát pedig a *Medvetörvény* című darab szemlélteti egyszerre kacagtató és elborzasztó abszurditással. A szöveg egy esetleges medvevész esetén, Budapesten foganatosítandó intézkedéseket veszi lajstromba, amelyek “a

medvék fővárosi megjelenése esetén lezárandó utcák jegyzékétől” kiindulva (ez a budapesti utcanévtárral hivatott azonosnak lenni) a lakosság által megfontolandónak és követendőnek ítélt viselkedési szabályokon át (például: “Ha medvét lát, tettesse magát halottnak, ne mozduljon, és az észlelését jelentse a 112-es telefonszámon”) ívelnek a végkifejletig, amikor kibújik a szög a zsákból. A Spiró által vizionált “Medvetörvény” utolsó harmada ugyanis azt taglalja aprólékos részletekbe menően, hogyan kell bevezetni a “medvék emberjogi támogatása” mint “tiltott tevékenység” elkövetői számára az országban ismét a kaloda használatát: “A padlórácshoz medvelánccal erősített elítélt a szidalmakra halk szitkozódással válaszolhat ugyan, de a büntetése alatt az őt gúnyoló tömeggel szemben mindvégig köteles tisztelettudóan és illedelmesen viselkedni. A rabok etetése és itatása a medvékhez hasonlóan tilos. Családtagok a pellengérré állított rokont közvetlen közelből napi öt percben kísérhetik figyelemmel, a velük való szóbeli kapcsolatfelvételt, amennyiben az nem rendszerellenes tartalmú, a ketreccfigyelő szolgálat, amely az időt méri, nem akadályozhatja meg. A pellengér oktató-nevelő célzatú megszemlélésétől, miután évszázados hagyományban gyökerező büntetési eszközről van szó, életkortól függetlenül sem a magyar, sem a külföldi állampolgárokat nem lehet eltiltani. Az általános iskolás gyermekeket az osztályfőnök vezetésével az első sorba kell állítani, hogy a látványt sose felejtse. A pellengérbe bekéredzhető provokátor szimpatizánsokat haladéktalanul elmeosztályra kell szállítani.”

Aki az eddigiek alapján úgy gondolná, Spiró humorszurkái csakis a NER-retorikában és a jobboldalhoz társított toposzokban lelik meg célpontjukat, azoknak ajánlatos elolvasniuk az EU-konform regényírás követelményeit taglaló darabot, amely rekeszizomszaggató humorral figurázza ki az abszurdumig fokozott politikai korrektséget, nem csupán a regényekben szerepeltetni ajánlott, EU-n kívüli karaktereket

listázva – “pl. Kennedy elnök, Lincoln elnök, Bórharysnya, Louis Armstrong, Gorbacsov elnök, Szuovorov tábornok, Nagy Péter cár” –, hanem aprólékosan meghatározva azt is, miként tölthetőek meg a szerelmi történetek progresszív, EU-konform tartalommal: “Egymással korábban háborús vagy ellenséges viszonyban álló EU-tagállamok ifjainak szerelmét a Rómeó és Júlia-történet szerencsés kimenetele révén ajánlatos ábrázolni. Példa: német Rómeó és lengyel Júlia – cseh Rómeó és német Júlia – lengyel Rómeó és litván Júlia – szlovák Rómeó és magyar Júlia – olasz Rómeó és osztrák Júlia – francia Rómeó és német Júlia – nyugatnémet Rómeó és keletnémet Júlia – cseh Júlia és szlovák Júlia – osztrák Rómeó és német

Rómeó. A homoszexuális esetek elsősorban akkor támogathatóak, ha a párkapcsolatnak – örökbefogadás vagy génkezelés révén – gyermekáldás az eredménye.”

Spiró humoreszkjeinek mindegyikére igaz, hogy “őrült beszéd: de van benne rendszer” – megannyi remek példája annak, mennyire természetes közege a szerzőnek a kifordított logika végletekig fokozása. A gondolkodásra való restség provokációja ez, ami politikai hovatartozástól függetlenül fontos szellemi táplálékkiegészítő kellene, hogy legyen kétoldali szellemi öncsonkításba belelustult hazánkban.

(Spiró György: Egyéni javaslat, Magvető, 2019)

Csiszár Elek:
A rőzsehordó
nő elfogása,
Hommage á
Munkácsy